

**Konstnärernas
Riksorganisation.**

**För en bättre
konstnärspolitik**

Valprogram 2026

För konstnärernas villkor sedan 1937

I september går vi till allmänna val. Därför presenterar vi i Konstnärernas Riksorganisation här ett antal förslag för en bättre konstnärspolitik.

Konstnärernas Riksorganisation är de svenska bild- och formkonstnärernas fackliga organisation. Vi bedriver sedan 1937 politiskt påverkansarbete för att förbättra våra medlemmars villkor. Vid den tiden plågades Europa av en djup lågkonjunktur med hög arbetslöshet. Sveriges regering satsade stora pengar på offentliga infrastrukturprojekt. Som en del av det arbetet beslutade man att en procent av kostnaderna för statliga byggnader skulle avsättas till konst. För att försäkra sig om att staten skulle hålla armlängds avstånd bildades då Konstnärernas Riksorganisation.

I våra första stadgar fastslogs det att organisationens uppgift var att ta till vara på ”konstnärernas ideella, sociala och allmänt ekonomiska intressen samt att företräda den svenska konstnärskåren”. Vidare skulle man ”vårda yrkets ansvar och värdighet, befrämja solidariteten inom kåren samt hävda konstnärernas uppgift i samhället”. Det är samma fokus som vi har än i dag.

Sara Edström
Ordförande för Konstnärernas Riksorganisation

Hela vår kampanj hittar du här: kro.se/val2026

Våra prioriterade förslag

1

Återupprätta kulturens finansiering.

Staten måste bryta den långvariga urholkningen av kulturbudgeten och återgå till att kulturen finansieras med minst en procent av statsbudgeten. Detta är väsentligt även för att öka den privata finansieringen inom kulturfältet enligt flera undersökningar. Staten bör anta en nationell strategi för bild och form som prioriterat område inom kulturpolitiken och säkerställa en fungerande infrastruktur för sektorn. Detta för att bild- och formområdet under lång tid underprioriterats och underfinansierats.

2

Säkerställ att konstnärer har skäligen villkor.

Förslagen i EU-kommissionens strategiska ramverk "Kulturkompass för Europa" innebär bland annat att skäligen arbets- och uppdragsvillkor för konstnärer kopplas till EU:s kulturfinansiering. Sverige bör nu agera för att säkerställa goda villkor för konstnärer.

3

Gör MU-avtalet till avtalsnorm.

MU står för medverkans- och utställningsersättning och reglerar villkoren när konstnärer ställer ut. Ge Kulturrådet i uppdrag att ställa krav på att de som tar emot medel från Kulturrådet tillämpar MU-avtalet. Inte som rekommendation utan som villkor.

Anna Odell "Okänd kvinna 2009-349701" (stillbild ur videoverk).

Demokrati kräver konstnärlig frihet.

Den konstnärliga friheten är en del av yttrandefriheten. Utan den försvagas demokratin och därför måste den fria konsten försvaras.

Det kräver stärkta regelverk, offentliga investeringar i konstens infrastruktur och bättre villkor för bild- och formkonstnärer.

Stärk skyddet för den konstnärliga friheten

Den konstnärliga friheten är en del av yttrandefriheten som skyddas av vår grundlag. Där slås det fast att var och en är fri att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt uttrycka tankar, åsikter och känslor. Detta är en grundbult i vår demokrati och därför bör:

- stat, regioner och kommuner garantera den konstnärliga friheten genom att anta regleringar som säkerställer att de politiska besluten hålls på armlängds avstånd från beslut som rör konstens innehåll.

Investera i konsten och konstnärerna

Bara 0,62 procent av statens budget går till kultur. Det är den lägsta siffran på ett decennium. Med ett enprocentsmål för kulturbudgeten och en mer expansiv kulturpolitik skulle fler kunna få tillgång till konst och kultur. Det skulle göra Sverige mer attraktivt att bo i, besöka och investera i. Staten bör därför:

- anta ett mål att satsa minst en procent av statsbudgeten på kultur, med ett långsiktigt mål att denna procent ska fördubblas
- säkerställa att det finns ett högkvalitativt utbud av offentlig konst och konstutställningar i hela landet.

Verka för en god konstnärspolitik i EU

EU blir en allt viktigare aktör i kultur- och konstnärspolitikerna. Med EU:s strategiska ramverk "Kulturkompass för Europa" tas nu viktiga steg mot att inkludera konstnärernas villkor och konstnärlig frihet i den europeiska kulturpolitiken. Sverige bör ligga steget före i detta arbete. Staten bör:

- gå i bräschen för att Sverige uppfyller kraven i EU-stadgan om konstnärers arbetsvillkor som EU-kommissionen föreslår i "En kulturkompass för Europa"
- arbeta för att konstnärlig frihet ska ingå i EU-kommissionens årliga rapport om rättsstatsprincipen, och för att ta fram en lag i EU för att skydda den konstnärliga friheten.

Lyft konsten i utbildningssystemet

För att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet, vilket är ett av våra nationella kulturpolitiska mål, krävs långsiktiga satsningar på konstnärliga utbildningar, konstnärligt skapande i skolan, folkbildningen och folkhögskolorna. På så sätt säkras vi också ett rikt konstliv i Sverige för kommande generationer. Vi föreslår att staten:

- gör bildämnet obligatoriskt på gymnasiet och satsar på högre konstnärlig utbildning, och konstnärliga utbildningar inom folkbildningen och på folkhögskolorna
- satsar på bildfrämjande åtgärder i skolan, till exempel ett bildlyft motsvarande Läslyftet
- garanterar alla barn möjligheten att ta del av kulturskolan och ser till att bild och form alltid finns som ett alternativ.

David Svensson "Life Line" (2017) för Citybanan, Odenplan, Stockholm. Gestaltungsopdrag beställt av Trafikverket, SL.

Konst stärker samhällets motståndskraft.

Att ta del av och skapa konst, konsthantverk och design stärker individer och grupper, och bidrar därmed till samhällets motståndskraft. Därför måste bild- och formkonst vara en självklar del av ett hållbart samhällsbygge – för vuxna såväl som barn och unga.

Sverige behöver en nationell strategi för bild och form

Bild- och formsektorn i Sverige har länge varit underfinansierad och nio av tio konstnärer har en lägre medianinkomst än den svenska medianlönen. Det är en ohållbar situation. För att skapa goda förutsättningar för ett levande konstliv i hela landet krävs breda och kraftfulla insatser. Vi föreslår att staten:

- antar en nationell strategi för bild och form för att lyfta sektorn på bred front, och gör bild- och formkonsten till ett prioriterat område inom kulturpolitiken. Det är hög tid att följa upp den handlingsplan för bild och form som regeringen presenterade 2016 och 2018 års konstnärspolitiska utredning
- inför ett tillägg till de nationella kulturpolitiska målen att det allmänna ska säkerställa skäligen ekonomiska och sociala villkor för konstnärer i all offentlig finansierad verksamhet.

Förverkliga allas rätt till konst genom enprocentsregeln

Den offentliga konsten i våra gemensamma livsmiljöer är tillgänglig för alla och därmed en viktig del av den grundlagsstadgade kulturella välfärden. Genom att en procent av budgeten vid byggprojekt investeras i offentlig konst (den så kallade enprocentsregeln) får invånarna mer konst när det byggs mycket. Vi föreslår att:

- staten antar en förordning om att statliga fastighetsbolag och myndigheter ska tillämpa enprocentsregeln
- fler kommuner och regioner satsar på offentlig konst och inför enprocentsregeln för att möta invånarnas behov av tryggare och mer inspirerande livsmiljöer
- offentliga beställare av konst alltid agerar förebildligt genom att ge konstnärer goda arbets- och avtalsvillkor vid uppdrag med offentlig konst.

Utveckla den lokala konstpolitiken

Det är i sin närmiljö som de flesta invånare möter konsten – till exempel i den kommunala konsthallen eller i form av offentlig konst på torg och i parker. Kommuner och regioner spelar också en viktig roll när det gäller att tillhandahålla lokaler och stödordningar för lokal infrastruktur för konstproduktion, som ateljéer eller kollektivverkstäder.

Vi föreslår att:

- regioner och kommuner tar fram handlingsplaner och strategier för att utveckla sitt arbete med bild- och formkonst i samverkan med det lokala konstlivet
- regioner och kommuner säkerställer att det finns konsthallar på centrala platser så att invånarna kan ta del av bild- och formkonst
- staten prioriterar bild- och formkonstverksamheter i kultursamverkansmodellen så att bild- och formkonsten får likvärdiga förutsättningar som andra konstområden.

Arbeta för ett mer jämställt och inkluderande konstliv

Arbetet för jämställdhet, inkludering och mångfald inom konstbranschen och kulturlivet måste vidareutvecklas. Vi föreslår att stat, regioner och kommuner:

- underlättar för utlandsfödda bild- och formkonstnärer att bli en del av det svenska konstlivet genom att stärka program som arbetar för detta
- ser över och följer upp de åtgärder som vidtagits av myndigheter för att motverka den ekonomiska och sociala ojämlikheten mellan könen i konstlivet, och för att motverka sexuella trakasserier.

Värna konstnärers villkor.

Att skapa och uppleva konst är en demokratisk rättighet. Att alla ska kunna ta del av kultur är ett av våra nationella kulturpolitiska mål. För att det ska kunna bli möjligt måste bild- och formkonstnärernas arbetsvillkor vara rimliga.

Helena Byström och Anna Källström "City Horses", stadskoreografi.
Foto: Tina Axelsson.

Skärp kravet på skäliga villkor för konstnärer som deltar i utställningar

Avtalet för medverkans- och utställningsersättning (MU-avtalet) anger villkoren för konstnärer som deltar i utställningar. MU-avtalet är bindande för staten men har också blivit branschpraxis för regionala och kommunala utställningsarrangörer. Trots detta brister ofta tillämpningen, vilket leder till att många konstnärer inte får skäliga ersättningar när de ställer ut. Vi föreslår att:

- staten omgående tillför extra resurser i statsbudgeten öronmärkta för MU-ersättningar för att kunna leva upp till sina åtaganden: både till statens egna institutioner, till arrangörer inom kultur-samverkansmodellen och till fria aktörer genom Kulturrådets bidragsgivning
- regioner och kommuner ökar anslagen för MU-ersättningar till de utställningsverksamheter som de driver och medfinansierar
- staten ser över behovet av ytterligare styrmedel för att göra MU-avtalet till norm.

Respektera upphovsrätten

De verk som en konstnär, konsthantverkare eller formgivare skapar är skyddade av upphovsrätten. Det är en grundlagsskyddad rätt som också är föreskriven i EU-direktiv och internationella konventioner. I en alltmer digitaliserad värld och i dagens snabba tekniska utveckling, driven av AI, är det ännu viktigare att det skydd som finns för innovation och kreativitet i upphovsrättslagen upprätthålls. Staten ska säkerställa att:

- upphovsrätten respekteras – genom regleringsbrev, finansieringskrav och liknande – i den egna verksamheten samt då statliga medel fördelas
- alla särskilda satsningar inom AI och annan ny teknik respekterar gällande rätt, inklusive skyddet för konstnärens upphovsrätt och integritet
- individuell visningsersättning, en kompensation för att konstnären inte kan ta betalt när offentligt inköpta konstverk visas för allmänheten, räknas upp årligen
- de nu föreslagna förändringarna i privatkopieringslagen träder i kraft.

Stimulera efterfrågan på konst, design och konsthantverk

Idag är reglerna för avdragsrätt, förmånsbeskattning och moms vid inköp av konst, design och konsthantverk så krångliga och osäkra att många företag avstår från inköp. Vi föreslår regelförändringar som underlättar både för företag som vill köpa in konst, och för konstföreningar, gallerier och konstnärer.

Vi föreslår att staten:

- inför en enhetlig moms på sex procent för konst, konsthantverk och design, precis som för litteratur, musik och scenkonst
- inför avskrivningsrätt för företags förstagångsköp av samtida konst, design och konsthantverk
- undantar medlemmarna i landets arbetsplatskonstföreningar helt från förmånsbeskattning av vinster i konstlotterier som anordnas av konstföreningarna.

Trygghetssystem måste ge trygghet även åt konstnärer

Merparten av konstnärerna driver sina verksamheter som enskilda näringsidkare. Trots att de betalar skatter och avgifter blir de ofta utan ersättning från trygghetssystemen om de drabbas av sjukdom, olycksfall eller blir arbetslösa. Det är en orättvisa som staten måste åtgärda. Staten bör:

- anpassa trygghetssystemen för konstnärer och konsthantverkare som ofta kombinerar företagande och anställning och har små och oregelbundna inkomster, så att systemen fungerar även för dem
- genomföra förslagen i utredningen om den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI), till exempel att statliga konstnärspolitiska stipendier görs SGI-grundande
- finansiera en bild- och formallians, liknande de allianser som finns inom scenkonsten och musiken.

**Vill du
veta mer?**

Ta del av hela vår kampanj på
kro.se/val2026

Konstnärernas Riksorganisation är de svenska konstnärernas fackliga organisation och företräder 3 500 yrkesverksamma bildkonstnärer, konsthantverkare och formgivare i Sverige. Vi arbetar med att tillvarata bild- och formkonstnärers fackliga, yrkesmässiga, ekonomiska och sociala intressen.

Konstnärernas Riksorganisation
Hornsgatan 103, 117 28 Stockholm
Telefon: 08-54 54 20 80
E-post: kro@kro.se
Webb: www.kro.se

Omslagsbild: Konstnären Alexandra Hedberg i arbete.
Stillbild ur video. Foto: Alexandra Hedberg

